

## Szirányi Gábor: A Zeneakadémia könyvtárának története

2010. november 14-én ünnepli a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem - közkeletűbb nevén Zeneakadémia - alapításának 135-dik évét. E születésnap jó alkalmat kínál arra, hogy Gábor Ágnes igazgató asszonnyal folytatott másfél évtizedes könyvtártörténeti kutatásaink eredményéből néhány lapot bemutassak.

Zenei könyvtár lévén az előadáshoz négy tételes zenei formát választottam ugyanazon variációs középtémával. E variációk - mint összekötő kapcsok - a következők:

- a) Könyvtári fődözet hiányában a vásárlástól el kellett állanunk (1880-as évek).
- b) Időközben egyéb sürgős szükségleteink merültek föl, melyekre rendes költségvetésünk keretében fedezetet nem találhattunk (1910-es évek).
- c) Az anyagi eszközök erős redukciója miatt megvásárolni nem volt módunkban (1930-1940-es évek).
- d) A költségvetés hiánya miatt mindennemű beszerzés csak a rektor írásbeli engedélyével történhet. (2000-es évek).

### 1. tétel: Andantino (Lassan)

Bármennyire is meglepő a mai kor számára, 1875. november 14-én a Zeneakadémia megnyitásakor Liszt Ferenc nem volt Budapesten. Hogy az események így alakultak, annak anyagi és személyi okai is voltak. Az országgyűlés 1873. február 8-án megszavazta egy ének- és zeneakadémia létrehozásának költségeit. Trefort Ágoston vallás- és közoktatásügyi miniszter szavaival (...) oly végre, hogy a zenészet hazánkban a fejlettebb műízlés jelenkori magaslatára emeltesse s a közművelődés különböző tényezői közt ama helyet elfoglalhassa, mely az oly kiváló ismérvekben megilleti. Liszt 1873. május 7-én Weimarban keltezett és barátjának, báró Augusz Antalnak címzett levelében a következőket írta: az ankét eredményét kielégítőnek találom. Különösen örülök magas pártfogónk és elnökünk, Haynald érsek indítványának, hogy létesítsünk külön tanszakot az egyházzenenek. Sokan azonban ezt a Nemzeti Zenedé, illetve a Budai Zeneakadémia megtámadásának értelmezték, és ugyancsak ellenezték a Színészeti Tanoda különállását védő körök is, igazgatójával Festetics Leóval az élen. Közben az anyagi alapok is bizonytalanná váltak, kiderült ugyanis, hogy az 1873-ra megszavazott 36 ezer forintból csak 21 ezer áll rendelkezésre, de ebből 15 ezer a Színészeti Tanodáé. Nem véletlen, hogy a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 1873. augusztus 17-i felterjesztésére Bécsből az alábbi válasz érkezett: Mielőtt ez ügyre nézve határoznék, elvárom magyar minisztertanácsom a feletti véleményezését, vajon igazolható-e az ország jelenlegi szomorú pénzügyi viszonyainál ily költséges, ily nagyszerű alapokra fektetett s ily kérdeményszerű sikert ígérő intézet felállítása? Trefort Ágoston közoktatási és vallásügyi miniszter kényes helyzetbe került. Egyrészt időhúzásért és pazarlásért (1873 augusztusa óta bérelte a minisztérium a Hal tér 4-es számú épületet Zeneakadémia céljaira) támadták a parlamentben, és egyes sajtóorgánumokon keresztül, mások Liszt személye ellen áskálódtak. A nagyobb zeneiskolák pedig azt akarták, minden maradjon a régiben, attól félve, hogy a Zeneakadémia létrejötte megkurtíthatja költségvetésüket. A kultuszminiszter csak 1874. augusztus 5-én terjesztette újra a király elé Zeneakadémia alapításának ügyét, ez a felterjesztés azonban sikeres volt. Közben Lisztnek határozott véleménye volt a megalakítandó intézményről. Elképzelésében az egyetemes művészi jelleget hangsúlyozta, s olyan tárgyak oktatására gondolt, amelyek az ország zenei életére ösztönzőleg hathattak volna. Zeneszerzés-, zongora- és egyházzene tanszék felállítását javasolta. Az intézmény megnyitását

pedig 1876-ra szeretne volna halasztani: úgy érezte szüksége van még egy évre, hogy létrehozza a könyvtárat és beszerezhesse a szükséges eszközöket. Hogyan járhatnék el adott helyzetben úgy, hogy fővárosunknak, Budapestnek hasznára és dicsőségére váljék? Az anyagi eszközök elégtelenek s a munkatársak, akikre szükségem volna hiányoznak, és nagyon őszinte odaadásom ellenére nem kockáztathatom, hogy erőmön felüli feladatra vállalkozzam. A halasztást azonban már nem lehetett vállalni. Ahogy a Pesti Napló 1875. augusztus 12-i, esti számában megjelent cikk szerzője megírta: Három év nagy idő; ezalatt háromszor is föl lehetett volna állítani a zeneakadémiát. A minisztérium csak arra szorítkozott, hogy ankétokat hívjon össze s időről időre ígéreteket tegyen. Mindenki be fogja látni, hogy ez nem komoly eljárás s hazai művészeink - Liszt Ferencet nem is számítva - több méltánylatot érdemelnének. Vagy létesítik a zeneakadémiát, vagy nem. Ha létesítik, lassanak hozzá azonnal, mert készen áll minden eszköz s meglehetősen kifogytak az időből; ha nem létesítik, ki kell mondani ezt is határozottan, hogy az illetők végre-valahára tájékoztassák magukat. Csak az ígéretés és halogatás rendszerével hagyjanak föl, mert ez alatt tekintélyrontó gyöngeség rejlik. Ezek után felgyorsultak az események. Trefort Ágoston 1875. szeptember 2-án kelt rendeletével Erkel Ferencet kinevezte igazgatónak és rendes tanárnak, Volkmann Róbertet rendes tanárnak, Ábrányi Kornélt titkárnak és rendkívüli tanárnak. Megbízta őket: készítsék el az ideiglenes szervezeti szabályzatot, az ügyrendet, a tantervet, az órarendet és ezeket haladéktalanul terjesszék fel a minisztériumba. Egyúttal utasítást adott arra is a miniszter, hogy a Zeneakadémiát 1875 októberében részlegesen nyissák meg. Ez végül halasztást szenvedett, de meghirdették a felvételi vizsgákat, ahol a 70 jelentkező közül 39-en megfeleltek a követelményeknek.

A Zeneakadémia 1875-ben történt megalapításával egy időben létesítették a könyvtárat is, amely a nehézkes kezdetek után a múlt század végére fokozatosan az ország legjelentősebb zenei gyűjteményévé fejlődött.

1875. október 2-án a Vallás- és Közoktatási minisztérium a következő rendeletet bocsátotta ki:

Az orsz. zeneakadémia számára szükséges zongorák, bútorok s egyéb felszerelési cikkekre vonatkozó költségvetések, valamint az intézetben az 1875/6. tanév alatt használandó tanórarend tervezete és ennek nyomán két segédtanári állomás betöltése, nemkülönben az intézet nélkülözhetetlen zenemű és könyvtárának megszerzésére igényelt költség tárgyában a szokásos árelengedés mellett beszerzendő zeneművekre Háromszáz /:300:/ forintnyi átalányt olyképpen engedélyezek, hogy a részletesen kimutatandó zeneműveknek az akadémia helyiségébe történt szállítása után, az illető műkereskedő a fentebbi 300 forintot Nagyságod és a titkár által láttamozott számla és kimutatás felterjesztése mellett kellőleg bélyegelt és hasonlólag Nagyságod és a titkár által láttamozott nyugtájára Hanzély János kebelbeli számvevő. igazgatónál fölveheti.

Ebből az összegből vásárolták meg az induláshoz nélkülözhetetlen műveket. Emellett Liszt Ferenc is küldött Weimarból öt láda könyvet, kottát az akadémia számára. Jelentős gyarapodást eredményezett a korabeli magyar kiadók, a Táborszky és Parsch, a Rózsavölgyi és Társa, a Harmónia, a Rozsnyai, valamint a külföldi kiadók, többek között a lipcsei Breitkopf und Härtel nagyvonalúsága is. Táborszky Ferdinánd, aki Liszt jó barátja és budapesti kiadója volt, saját kiadványaiból négyszáz művet adományozott az intézmény számára. Ezt a gesztusát évtizedeken keresztül rendszeresen megismételte, de a többi zeneműkiadót is ajándékozásra kérték. A könyvtár további gyarapítására az alapszabályban meghatározott 5 forintos beíratkozási díjak szolgáltak, de kapott támogatást a legváratlanabb helyekről, ahogy ezt egy korabeli irat is tanúsítja: Ő császári. és királyi apostoli felsége 1876. november 11-én kelt legfelsőbb. elhatározásával megengedni méltóztatott, hogy Mozartnak összkiadásban megjelenő zeneművei a Nemzeti Színház és az orsz. Zeneakadémia számára

egy-egy példányban a legfelsőbb udvartartási javadalmazás művészi célokra szánt részéből megszerezethessenek.

1879-ben a Zeneakadémia új épületbe, a Sugár út (Andrássy út) és Vörösmarty utca sarkán álló bérházba költözött, ahol 1907-ig működött. Itt lehetőség nyílt a könyvtári állomány módszeres fejlesztésére. 1880-ban 560 kötetben 4000 zenemű és 180 könyv volt a könyvtárban. Az akkori alapszabály szerint "a könyv- és zeneműtárat csak a tanintézet tisztviselői, tanárai és rendes növendékei" használhatták. A kölcsönzést és a könyvtár ügyeit a mindenkori titkárnak kellett vezetnie. 1875 és 1883 között id. Ábrányi Kornél, 1883 és 1890 között Peregriny János volt a Zeneakadémia titkára. 1882-től rendszeresen megjelentek az intézet évkönyvei, amelyekben a fontosabb beszerzések, ajándékok nyomon követhetőek. Az első komoly könyvtári leltározást az 1884/85-ös tanév folyamán végezték el. Ennek eredménye az 1884/85-ös Évkönyvben megjelentetett katalógus, a "zeneművek jegyzéke".

1886-ban elhunyt Liszt Ferenc, akinek alapvető kívánsága volt a könyvtár létrehozása, fejlesztése, és aki végrendeletében egész budapesti hagyatékát a Zeneakadémiára hagyományozta, többek között mintegy 3000 zeneművet és 200 könyvet.

Az 1886/87-es tanév fontos változást hozott a Zeneakadémia történetében. Az egyesített Színészeti Iskola és Zeneakadémia, új nevén az "Országos Magyar Királyi Zene- és Színművészeti Akadémia" élére Mihalovich Ödönt, a Színészeti Tanoda addigi igazgatóját nevezték ki. Mihalovichnak egyértelmű koncepciója volt arra nézve, miként kell az intézetet továbbfejleszteni. Előbb kibővítette a vonós hangszerek oktatását, majd fokozatosan tanrendbe vette a fúvós hangszerek oktatását is. A Zeneakadémia tantervének bővítése mellett gondja volt a módszeres tanárképzés megteremtésére és ezzel összefüggésben a gyakorló iskolai osztályok megszervezésére. Ez a fejlődés hatással volt a könyvtárra is, amely szolgáltatásainak bővülésével egyre szervezettebben épült be a főiskola életébe. Több tanszéki kézikönyvtárat hoztak létre, amelyekben a legszükségesebb művek közvetlenül a tanárok és a növendékek rendelkezésére álltak. Ezekben az években a könyvtár bevétele 700-800 forint között mozgott. Ebből az összegből a beszerzéseken kívül másolásra, könyvkötésre, valamint egyéb könyvtári munkákra is jutott pénz.

## 2. tétel: Animato (Lelkesülten)

A Zeneakadémiának tehát volt kottatára, de nem volt könyvtára. A gyakorlati muzsikálás egyre magasabb színvonala megkövetelte azonban a mind magasabb színvonalú elméleti képzést is, amelyet csak könyvek segítségével lehetett biztosítani. A tanárok elvárásai és a növendékek igényei ezen a ponton találkoztak. Amint az 1891/92-es évkönyv írja: Egy régen érzett hiányt van hivatva pótolni s tényleg pótol is a folyó tanévben megalakult Olvasókör, amennyiben az Akadémia komoly törekvésű s magokat többoldalúan kiképezni óhajtó növendékeinek, igen csekély anyagi áldozattal, módot nyújt a zeneirodalom kiválóbb és nevezetesebb műveinek olvasására és tanulmányozására s az ezek feletti eszmecserére. Hogy erre csakugyan szükség volt, bizonyítja azon érdeklődés, valamint a kedvező szellemi és anyagi eredmény, mellyel az Akadémia felsőbb tanfolyamainak növendékei és hallgatói az eszmét fölkarolták és megvalósulni segítették.

Az olvasókör létrehozása tehát a növendékek kezdeményezése volt. A hatalom - mint mindig - ezúttal is kontroll alatt tartotta a civil kezdeményezéseket. A kör megalapítását s valamennyi rendezvényét be kellett jelenteni a Belügyminisztérium illetékes osztályán, és engedélyeztetni kellett azokat. Az alapító okirat kelte 1891. április 9-e. Ekkor hagyták jóvá az Ifjúsági Olvasókör Alapszabályát: az ifjúságnak oly kézikönyvtárt szervezni, melynek segítségével szélesebb körben fejtheti ki zenei általános műveltségét, miként azt egy magasabb fokú zeneiskola méltán megkövetelheti.

A kör tagjai lehetek alapító, pártoló és rendes tagok. Alapító tag lehetett mindenki, aki 20 forint adománnyal támogatta a kört. A pártoló tagok 3 forint tagsági díjat fizettek. Rendes tag lehetett tagsági díj ellenében minden zeneakadémiai növendék. A tiszttakar a következő tagokból állt: tanár-elnök, ifjúsági elnök, jegyző, könyvtárnok, pénztárnok, ellenőr. A tanár-elnök, amely tisztségre mindig a Zeneakadémia valamely tanárát kérték fel, felügyelt a kör összes teendőire, vezette ügyeit, jelen volt a hivatalos órákon és gyűléseken, és a kör könyvtára számára beszerzendő művekre nézve döntő szavazattal bírt. A szigorú tanári felügyeletre vonatkozó passzus nem véletlenül került bele az alapszabályba: Mihailovich Ödön legendás vasszigora, amellyel az intézményt naggyá tette, itt is érvényesült. Az ifjúsági elnök képviselte az Egyesületet, örködött az alapszabály megtartása felett. A könyvtárnok kezelte a könyvtárat; hetenként egyszer-kétszer a tanár-elnök jelenlétében hivatalos órát tartott, amelyen a kért műveket kiadta. A korabeli felsőoktatásban csak elenyésző számban vehettek részt nők. A Zeneakadémia ebből a szempontból kivétel volt: az olvasókör alapításának évében például 105 nő-, és 48 "fi növendéke" volt. Az olvasókör szabályzata ennek ellenére kimondta, hogy a tiszttakar és a választmány tagjai csak férfínövendékek lehetnek.

Az olvasókör alapító közgyűlésére 1891. október 16-án került sor Harrach József akadémiai titkár és Beliczay Gyula tanár-elnök részvételével. Az első tiszttakar tagjai: Sente Pál elnök, Recht Sándor jegyző, Czobor Károly könyvtáros, Kun László pénztáros és Farkas József ellenőr. A megválasztott tiszttakar átvette a Dr. Harrach József titkár úr által beszerzett és összeállított könyvtárt, mely ez idő szerint 242 kötetet, köztük 227 zenére vonatkozó művet tartalmazott. Az első év folyamán kialakult az olvasókör működési rutinja. Minden évben részletes elszámolás olvasható az olvasókör anyagi helyzetéről, a befolyt pénzek felhasználásáról. A könyvvásárlásra fordítható összeg forrása elsősorban a tagdíj volt, de számos esetben más bevételi lehetőség is akadt. Ilyen volt például az a fejenkénti 2 forint, amelyet a zeneakadémiai kereteken kívül rendezett hangversenyeken fellépő olvasóköri tagok voltak kötelesek az engedély elnyerésekor az olvasókör javára befizetni. Az 1891/92-es tanévben például a rendes tagok 63 forint tagdíjat, az alapító tagok 60 forint alapítványi összeget, a hangversenyeken való közreműködések nyomán a növendékek 26 forintot fizettek be a kör pénztárába. Az 1893/94-es tanévben 180 forintnyi összeget fordíthattak könyvvásárlásra, ebből kb. 80 kötetet vettek. További forrásokról számol be pl. az 1892/93-as évkönyv: tekintetes Koessler János úr a Műbarátok körében tartott hangverseny alkalmából, melyen az akadémiai a cappella kart vezényelte, megszavazott 100 forintnyi tiszteletdíját szintén az olvasókörnek adományozta. Ajándékokban is részesült a könyvtár: verebi Végh János alelnök, Gianicelli Károly gordon tanár adott több kötetet a gyűjteménynek. Harrach József halála után özvegye a volt tanár-elnök könyvtárának jelentős részét az olvasókörnek ajándékozta. További - inkább szellemi - gyarapodást jelentett az, hogy az Operaház és a Nemzeti Színház, később a Magyar Színház és a Vígszínház is 50 százalékos kedvezményt adott a tagoknak, a Filharmóniai Társaság pedig minden hangversenyére "szabad bemeneti jegyet", három ülőhelyet és 50 százalékos kedvezményű bérletjegyet adott. Ugyanilyen kedvezményt szereztek a kör tagjai több zeneműkiadó cégnél is (Harmónia, Rózsavölgyi, Méry Béla stb.). Az olvasókör tevékenysége hamarosan túllépett a könyvvásárláson és -kölcsonzésen. Hangversenyeket szerveztek, amelyeknek bevételét az állomány gyarapítására fordították. Megállapíthatjuk tehát, hogy az olvasókör már a második évtől kezdve önképzőkörré is vált. A hangversenyek szervezésével nem csupán bevételét akarta növelni, hanem koncertrutinhoz is kívánta juttatni nem csupán saját tagjait, hanem a többi növendéket is. Koncertjeiket bevezető előadásokkal kezdték, amelyeket az olvasókör tagjai tartottak. Néhány hangversenytéma: hazai szerzők művei, egyfelvonásos operák (pl. Mozart: A színigazgató, Bizet: Djamileh), estély Siegfried Wagner, Henri Prévost tiszteletére, hangversenyt rendeztek Volkmann emlékére. Koessler több ízben is felkérte az olvasókört,

hogy növendékeinek elfogadott műveiből rendezzen hangversenyt. Harrach József síremlékének javára is rendeztek egy estélyt. Az olvasókör által rendezett hangversenyeken 12 ösbemutató hangzott el, többek közt Antalffy-Zsíross Dezső, Dienzl Oszkár, König Péter, Siklós Albert és Szegő Sándor műveiből. Bartók hegedű-zongora szonátájának 3. tétele is egy olvasóköri hangversenyen csendült fel először Kőszegi Sándor és a szerző előadásában. Visszatérve az eredeti tevékenységi körre: a kör megalakulásakor ötven tagot számlált. Az 1902/03-as tanévben már 107, az 1903/04-es tanévben 123 tagja volt. 242 kötettel indultak, az 1897/98-as tanévben már 627 kötetes volt a könyvtár. A további gyarapodásról sajnos, nincs adatunk.

Az olvasókör 16 éven keresztül működött, ez idő alatt három tanár-elnöke volt: Beliczay Gyula, Harrach József és Moravcsik Géza. Az ifjúsági elnöki posztot többek közt Huszka Jenő, Lichtenberg Emil, Siklós Albert, Mambriny Gyula, ifj. Ábrányi Emil, Kálmán Imre, Lendvai Ervin és Kovács Sándor töltötte be. A tisztikar tagjai közül megemlítjük Antalffy-Zsíross Dezső, Dohnányi Ernő, Fodor Ernő, Kerpely Jenő, Reiner Frigyes, Székely Arnold, Szirmai Albert és Weiner Leó nevét. A teljes listát áttekintve szembetűnő, hogy elsősorban zeneszerzés- és zongora szakos növendékek vettek részt aktívan az olvasókör munkájában. A szorgalmas növendékek elsősorban Koessler, Hubay, Thomán, Szendy tanítványai közül kerültek ki. Az olvasókör által rendezett hangversenyeken rendszeresen fellépett többek közt Antalffy-Zsíross Dezső, Arányi Adrienne, Bartók Béla, Braun Paula, Dohnányi Ernő, Geyer Stefi, Hubay Jenő, Kodály Zoltán (ő vezényelt), Hans Koessler, Maleczky Bianka, Reiner Frigyes, Reschofsky Sándor, Sándor Erzsi, Székely Arnold, Szendy Árpád és Szirmai Albert.

A Zeneakadémia rohamos fejlődése eredményeként kinőtte az Andrássy úti épületét. 1907 májusában nyílt meg Korb Flóris és Giergl Kálmán építészek által tervezett, valamint a társzművészeti alkotások mesterei, így Róth Miksa, Telcs Ede, Körösfői-Kriesch Aladár, a Zsolnay gyár és mások munkája nyomán megvalósuló Zenepalota. Ebben a csodálatos "Gesamtkunstwerk" épületben a könyvtár helyiség gondjai is megoldódtak, oly annyira, hogy mind a mai napig ez az egyetem Központi Könyvtára. A könyv és zeneműtár a földszinti előcsarnokból nyílik. A nagy légterű olvasóterem tartószerkezete acélból készült, erre függeszkedik a galéria vastag drótüveg padozattal, itt található a zeneművek raktára. Az acélpilléreket, amelyekre az állítható magasságú polcokat tervezték, a földszinti részben üvegezett könyvszekrényekbe foglalták, ezzel hozva létre az olvasóterem viszonylagosan különálló bokszeit. Ez a tény megkérdőjelezte az olvasókör szükségességét, hiszen már volt hely arra, hogy egy valóban modern, a kor igényeit minden tekintetben kielégítő könyvtár szülessen meg a Zeneakadémia kebelében. A feloszlatast rögzítő, 1907. november 16-án készült olvasóköri jegyzőkönyvből idézünk: (...) a Zeneakadémia régi épületében még némileg indokolható volt a kör fenntartása, minthogy az intézetnek külön könyvtárhelyisége nem lévén, a növendékek mintegy indíttatva érezték magukat, hogy az olvasókör könyvtárában bővítsék ismeretüket; most azonban az új épületben, hol minden kényelemmel berendezett óriási könyvtár áll a növendékek rendelkezésére, külön könyvtár fenntartása teljesen fölösleges. Moravcsik Géza tanárelnök a könyvtárt illetőleg megnyugtatja a közgyűlést, hogy az nem olvad be végleg a Zeneakadémia nagy könyvtárába, hanem az ifjúsági könyvtárt csupán kezelés és gondozás céljából veszi át az Orsz. Zeneakadémia; azt külön kezeli, mint a volt ifjúsági olvasókör könyvtárát, s ha a viszonyok olyképp változnának, hogy az olvasókör újból megalakítható lenne, úgy a könyvtár a kör részére ismét rendelkezésre áll. Sajnálattal kell megállapítanunk, hogy a jegyzőkönyvi határozattal ellentétben az olvasóköri anyagot a későbbiekben nem kezelték külön, azt teljes mértékben beolvasztották a könyvtár állományába; a még mindig meglévő köteteket a bennük lévő olvasóköri pecsét alapján lehet azonosítani. Mégis a beolvasztás volt az a pillanat, amikor az

addigi, szekrényekben őrzött kottatárból a Zeneakadémia Könyv- és Zeneműtára megszületett. A Zeneakadémia olvasóköre végül is betöltötte azt a feladatot, amelyre alapítói létrehozták. Kodály szavaival: A zeneileg művelteket magyarabbá, a magyarságot zeneileg műveltebbé kellett tenni. Voltaképpen végeérhetetlen feladat; a zenepolitika állandó, egyensúlyozó készenlétét kívánja. Csak így lehet megteremteni azt a lelki közösséget, melynek tevékeny részvétele nélkül eleven nemzeti művészet nem jöhet létre [...] Magyarország Európának is szerves része, annak hagyományaiban is benne kell élnie. Kelet és nyugat ütközőpontján álló országnak, népnek élete, célja csak az lehet, hogy mind a kettőhöz hozzá tartozzék, ellentéteiket magában kibékítse, egybeolvassza. Ebből a szempontból értéktelen az a magyarság, amely nem európai és számunkra értéktelen az európaiság, ha nem magyar is egyszersmind.

### 3. tétel: All' ongarese (magyarosan)

A Liszt Ferenc téri épület átadása megszüntette az addigi "szekrény" könyvtárakat, a kényszert, hogy szabad percében a titkár vagy a pénztárnok könyvtároskodjék. A világviszonylatban is korszerű, gyönyörű könyvtár azzal a jelentős változással bírt, hogy a könyvtáros, hosszú éveken keresztül, szolgálattételre beosztott tanár lett.

Míg a Zeneakadémia könyvtárának az első 53 évében 9 felelőse, addig a további 82 évében 3 vezetője volt. Nem véletlen nyelvbtlás a felelős, illetve vezető megnevezés. Az első évtizedekben önállóságról, tudományos igényű könyvtárfejlesztési, gyűjteményépítési koncepcióról nem beszélhetünk. Ábrányi Kornél, Peregriny János, Harrach József titkárként, Lipcsey József pénztárnokként, Bugovics Lajos gondnokként felelt a gyűjteményért. Oswald János, Ember Nándor zongoratanár, Geyer József pedig orgonatanárként működött. Sereghy Elemér, a Nemzeti Zenede hegedűtanára, zeneíró 1923-tól haláláig volt az első főállású könyvtáros a Zeneakadémián. 1928-tól 1961-ig Prahács Margit, 1961-től 2005-ig Kárpáti János, 2005 óta pedig Gádor Ágnes a könyvtár vezetője. Az ő munkásságuk óta folyik tudományos igényű könyvtárfejlesztés a mindenkor anyagi lehetőségeken belül.

A két világháború közötti időszak a Zeneakadémia egyik aranykora. Hubay Jenő, majd Dohnányi Ernő igazgatása alatt tett szert az intézmény jelentős nemzetközi hírnévre. A Zeneakadémia fennállásának 50. évfordulója alkalmából, 1925-ben hivatalosan is felvette Liszt Ferenc nevét, ezzel jelezve az alapító elnök munkássága iránti elkötelezettségét. A könyvtár a háborús korszak visszaesése után, a '20-as években kezdett újra gyarapodni. Ez, a beszerzés csekély anyagi lehetőségeit figyelembe véve, főleg az ajándékozók egyre bővülő körének és az ajándékok nagyobb mennyiségének volt köszönhető. Ugyanakkor a könyvtár élére főfoglalkozású könyvtáros került, és 1922-ben új szervezeti szabályzat lépett életbe, ami egészen 1949-ig érvényben volt. Eszerint a Zeneakadémia könyvtárosát a vallás- és közoktatási miniszter nevezte ki, ő rendelkezett a könyvtáros hatásköre és feladatai felől. A rendelet egyes pontjai kiterjedtek a könyvtári munka minden területére, a leltárba vételtől a katalogizálásig, a kölcsönzéstől az évenkénti revízióig. A könyvtárhasználat feltételeit és módját szigorú rendszabályokban rögzítették. 1924-ben újrarendezték a könyvtár anyagát, külön szakkatalógus készült a zeneművekről és a könyvekről. Az állomány nagysága ekkor már 12 300 zenemű, 2000 könyv, közel 80 000 egység volt.

Az 1928-ban szívroham következtében elhunyt Sereghy Elemér megüresedett álláshelyére két pályázat érkezett, amint ez Hubay Jenő e tárgyban írt leveléből is kiderül: az egyiket dr. Prahács Margit, a Fodor-féle zeneiskola tanára, a másikat dr. Gombosi Ottó, a Crescendo c. zenei folyóirat szerkesztője nyújtotta be. A Zeneművészeti Főiskola könyvtárosi állására való kinevezésre dr. Prahács Margitot hozom javaslatba. Személyében először került olyan magasan kvalifikált szakember a gyűjtemény élére, akinek tevékenysége évtizedekre

meghatározta a könyvtár fejlődését. Prahács Margit (1893 IV. 12.-1974. VI. 1.) a Zeneakadémián szerzett zongoratanári diplomát, majd a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetemen esztétikai kollégiumokat hallgatott, ott is doktorált 1924-ben. 1926-27-ben Berlinben tanult, többek között Curt Sachs-nál és Georg Schünemann-nál. Rendszeresen írt zenekritikákat a Napkelet és a Magyar Szemle című folyóiratokba. Jelentős eredményeket ért el Liszt életművének kutatásában. Szakmai vezetésének köszönhetően a könyvtár a II. világháborúig egyenletesen és szisztematikusan fejlődött. Ez a fejlődés, illetve könyvtári munka legjobban a korabeli feljegyzések és levelek alapján mutatható be: A könyvtár adminisztrációs munkái mellett, amelyeket maga a könyvtárnok végez, az idén a súlypont az alfabetikus katalógus folytatólagos elkészítésére esett. Ebben a munkában Toronyai Rigó Csaba gyakornok nagy szorgalommal és buzgósággal szép előrehaladást tett. Másik, a könyvtárba beosztott gyakornokunk, dr. Benedek Géza a leltári naplók rendbehozatalát és pontosan ellenőrzött másolását végezte, míg Szita Oszkár tanár a hangszertárban a hangszerek leltárának rendbehozatalát, kikölcsönzését vette át.

Idézet egy másik jelentésből: Az új anyagok leltári és katalógus feldolgozása és az adminisztrációs munka mellett az idei tanév fő munkálata volt a könyvek betűsoros katalógusának teljes átrevideálása, s ezzel kapcsolatban a szak-katalógus javítása és kiegészítése. (...)

Prahács tudatos és szakszerű fejlesztéssel egészítette ki a hiányzó hangszerirodalmat, bővítette a fűvös, az orgona és vonós repertoárt. Létrehozta a csak helyben olvasásra szánt kézikönyvtárat, valamint ekkor kezdődött a kritikai összkiadások rendszeres gyűjtése, illetve a meglévő hiányos sorozatok kiegészítése. Így vált a Zeneakadémia könyvtára az ország legnagyobb zenei szakkönyvtárává.

Prahács Margit a harmincas évek elején alapozta meg (többek között a martonvásári Brunswick-hagyaték megszerzésével) a mai Kutatókönyvtárban található ritkaság-, kézirat- és Liszt-gyűjteményt. 1925-ben az ötvenéves jubileumi ünnepségek keretében avatták fel a Liszt múzeumot, pontosabban: az épület első emeletén berendezett Liszt-szobát, ahol a nagy zeneszerző személyéhez fűződő emléktárgyak számára teremtettek állandó kiállítási lehetőséget. Ezt az 1934/35-ös tanévben Prahács Margit tudományos igénnyel újrarendezte, összeállította a könyvtárból hiányzó Liszt-művek jegyzékét és revideálta a kereken 400 könyvből és 2000 kottából álló Liszt-hagyatéki állományt. Ezzel gyakorlatilag megalkotta a mai Liszt Ferenc Emlékmúzeum elődjét.

1941-es keltezését viseli az alábbi Hivatalos Igazolvány, amelyet a főiskola adott ki, számunkra ismeretlen céllal: Hivatalos igazolvány arról, hogy dr. Prahács Margit úrnő, zeneművészeti főiskolai alkönyvtárnok rendszeres álláson alkalmazott, rendes fizetési osztályba besorozott, hivatali esküt tett, végleges minőségben kinevezett és tényleges szolgálatot teljesítő köztisztviselő.

Elgondolkodtató, milyen volt a '30-as '40-es évek köztisztviselői besorolása, ha a fenti tevékenységek, eredmények csak az alkönyvtárnoki címre jogosítottak fel.

A nyugodt építő munkának az újra bekövetkező a háborús évek nem kedveztek. Ennek illusztrálására szolgáljon Zathureczky Ede főigazgató korabeli levele:

Mély tisztelettel bátor vagyok felhívni Nagyméltóságod szíves figyelmét a zenei tanulmányokat végző főiskolai és más zenei tanintézetek tanulóinak kottabeszerezési nehézségeire, melyet az idézett elő, hogy a külföldi hangjegykiadó és sokszorosító üzemek nagy részben bombázások következtében elpusztultak, a meglévő raktári anyagot pedig saját céljaikra tartják vissza. (...) A magyarországi zsidó kereskedések zárolása révén alkalom nyílnék arra, hogy a zsidó zenemű kereskedések raktáraiban levő kottaanyag, különös tekintettel a tanulmányi szempontból fontosakra, lefoglaltassék azok szétosztása előtt. Így biztosítani lehetne az egyébként nagy nehézségekkel küzdő zenetanuló ifjúság tanulmányi

hangjegyanyag-szükségletét. A háború nyomait a könyvtár sokáig magán viselte. Egyrészt az épület és ezzel együtt számos könyv, kotta megsérült. Mindamellet a Zenepalota szerencsésnek mondható, mivel csak a könyvtári fronton érték belövések, és ezek is csak golyónyomok voltak. Szerencsés volt abból a szempontból is - amint arról egy Zathureczky Edének írt levélből értesülhetünk, hogy 1945. július hó 7-én kelt megkeresésére van szerencsém értesíteni, hogy a Zeneművészeti Főiskola által a Magyar Nemzeti Múzeum légoltalmi őrizetére bízott hangjegyanyag az Orsz. Széchényi Könyvtár óvóhelyén sértetlenül megvan. A Könyvtár nyilvántartásában 173/1943. sz. ügyiratban található meg átvételének nyoma. Amennyiben a tisztelt Igazgatóság az anyag kiadását óhajtja, szíveskedjék a jelzett számra való hivatkozással a Könyvtárnak ezt előzetesen bejelenteni, ennek megtörténte után a hivatalos órák alatt átvehető. Másrészt nem volt szerencséje munkatársaival kapcsolatban. A Zeneművészeti Főiskolának vezetésem alatt álló könyvtárába egy könyvtári ügyekben jártas segéderő beosztása múlhatatlanul szükségessé vált. Elődöm két, néha három tisztviselővel dolgozott. Ide s tova fél esztendeje egymagam látom el az óriási felelősségű munkát, de most a könyvtár újjászervezésének elkövetkező hónapjaiban (különösen a zavartalan augusztus hónapot volna igen üdvös kihasználni) legalább egyetlen segítőerőt semmiképpen sem tudnék tovább nélkülözni. A levelet Prahács Margit volt beosztottja, Toronyai Rigó Csaba írta. Prahács Margitot a vallás- és közoktatási miniszter (...) további szolgálattételre a Zeneművészeti Főiskola könyvtárából a Magyar Nemzeti Múzeum Országos Széchényi Könyvtárához osztom be. Felhívom, hogy szolgálatának megkezdése céljából haladéktalanul jelentkezzen a Széchényi Könyvtár főigazgatójánál. A Zeneművészeti Főiskola Igazoló Bizottsága által lefolytatott igazolási eljárása Prahácsot áthelyezésre ítélte, majd a B-listaeljárás során a miniszterelnök a közszolgálatból is elbocsátotta. Mivel Toronyai Rigó Csabát, mint szolgálattételre beosztott tisztviselőt 1947-ben az Állami Zenei Gimnáziumba helyezték át, Zathureczky Ede végső lépésre szánta el magát: bezáratta a könyvtárat. Így tehát előállott az a helyzet, hogy a könyvtárat bezáratni voltam kénytelen, minek következtében sem az intézet tagjai, sem kívülálló intézmények, hatóságok stb. az anyagot nem használhatják, ami úgy az intézet hathatós munkáját gátolja, mint az egyéb zenei intézmények zenekarok, együttesek munkáját jórészt megbénítja és tarthatatlan állapotot teremtett, mely a legsürgősebben orvoslásra vár. A Főiskola szempontjából legkielégítőbb és legmegnyugtatóbb megoldás dr. Prahács Margit visszahelyezése volna. Tekintettel azonban arra, hogy még kedvező esetben is ügyének elintézéséig hosszabb idő fog eltelni, tisztelettel kérem Miniszter Úr sürgős és hathatós intézkedését az irányban, hogy dr. Paulovics Géza könyvtáros - ha csak ideiglenes formában is - szolgálattételre a Főiskolához berendeltessék. Értesülésem szerint távolléte jelenlegi munkakörétől hivatalában nem okozna nagyobb nehézséget, viszont a Főiskola könyvtárának ellátatlansága a gyűjtemény szempontjából, rendszeres vezetés, gondozás és fejlesztés hiányában, máris katasztrofális állapotot idézett elő. A Zeneművészeti Főiskola igazgatósági tanácsával egyetértőleg a gyűjtemény további zárva tartásából eredő következményekért a felelősséget vállalni nem tudom.

Mi volt Prahács Margit "bűne"? Egyrészt az, hogy elveiből nem engedett. Ő is a trianoni tragédiától megrendült értelmiségi volt, a kormányzat által is támogatott antiliberális új konzervatív gondolkodású, a magyar faj mindenek felettiségét hirdető tudós. A Napkelet című folyóiratban megjelent cikkei és zenekritikái is ezt támasztják alá. Másrészt barátságtalan, rossz modorról mind a mai napig történetek keringenek az egyetemen. A könyvtáros láthatatlan és észrevehetetlen, az a feladata, hogy feltárja másoknak az állomány kincseit és megőrizze ezeket a feltárt kincseket a következő nemzedéknek. Margit néni nem tartozott a népszerű könyvtárosok közé. Legendásan szigorú volt. Megkövetelte a könyvtári rendet és fegyelmet, viszont akiknél az igazi kutatószellemet, a tudásvágy valódi megnyilatkozásait látta, azok sokat mesélhetnének segítőkészségéről, tanácsairól, ösztönző megjegyzéseiről.

Mert Margit néni vérbeli tudós volt, aki egész életében kutatott és szórta a megszerzett tudás kincseit azoknak, akik kértek belőle.

A második világháborút követően a Zeneakadémia oktatási rendjében jelentős változások mentek végbe. A minisztériumi rendelkezések kezdetben csak formai alkalmazkodást tettek szükségessé az új társadalmi és politikai helyzethez, de az ötvenes évek elejének reform elképzelései már egyértelműen a régi pedagógiai rendszer totális átalakítására törekedtek. A művészetek minden területén bekövetkezett demokratizálódás hatására megnövekedett a zenét tanulók, ezzel párhuzamosan a Zeneművészeti Főiskola hallgatóinak száma. Ez voltaképpen egybevágott az akkori állami törekvésekkel, mivel egyre nagyobb hangsúlyt helyeztek a tömegnevelésre-tömegkultúrára és ebből adódóan a tanárképzésre is. Anyagi és politikai okok miatt azonban a könyvtár állománya mind minőségében, mind összetételében jelentősen romlott. Anyagi források hiányában nem tudott lépést tartani a külföldi irodalommal, szüneteltetni kényszerült a legtöbb nyugati folyóirat előfizetését, és az így keletkezett hiányokat mind a mai napig csak részben tudta pótolni. Könyvtárunk évek óta tartó elszigeteltségében úgyszólván egy részében korszerűtlenné vált, mert nem tudott hozzájutni a háború előtt közvetlen, vagy az azóta megjelent fontos külföldi könyv- és zenemű-kiadványokhoz. Jelenleg pedig, mikor a világ végre kitárult előttünk, anyagi nehézségek akadályozzák ezeknek a hiányoknak megszüntetését. (...) A könyvtárt, mint külön tételt, teljesen törölték a költségvetésből. Ennek a következményeit máris keservesen érezzük. A legfontosabb új magyar kiadványokat (Ádám, Harmat, Rajeczky stb.), amelyeket több példányban is kellene a szegény sorsú növendékek rendelkezésére bocsátani, még egyetlen példányban sem tudtuk eddig beszerezni.

#### 4. tétel: Allegro con brio e diminuendo

(gyorsan, hévvel, majd fogyó erővel)

1961-től 2005-ig Kárpáti János zenetörténész, a zenetudományok doktora állt a könyvtár élén. Igazgatása alatt a könyvtári munka gyökeresen megváltozott. Ebben a változásban nem a számítógép robbanásszerű megjelenésére és nem a teljesen automatizált könyvtári rendszerek térhódítására és bevezetésére gondolok, hanem vezetői munkásságának első két évtizedére inkább, amikor új szervezeti és működési szabályzatot léptetett életbe, számos új szolgáltatás bevezetését valósította meg, újra definiálta a Zeneakadémia könyvtárában folyó szakmai feladatokat, a beszerzés, szakirodalmi témafigyelés, a szakkatalógus építés a dokumentumfeltárás terén. Ezekhez a feladatokhoz fiatal munkatársakat keresett és talált. Törekvése szerencsésen egybeesett a Zeneakadémia újbóli felvirágzásával, amelyben jelentős szerepet játszottak Kovács Dénes és Ujfalussy József rektorok, valamint Dencső István gazdasági főigazgató, akik a Zeneakadémiáért minden követ megmozgattak. Ily módon a könyvtár saját, oktatásban betöltött funkciója mellett egyrészt zenetudományi kutatásokat szolgáló, másrészt korlátozott nyilvánosságú zenei könyvtárrá vált. Aktívan bekapcsolódott a nemzetközi könyvtári életbe is, ennek elismeréseként 1981-ben Budapesten rendezték meg a Zenei Könyvtárak Nemzetközi Szövetségének éves kongresszusát. Kárpáti a nyolcvanas évek közepétől fokozatosan a zenetudományi kutatások egyik központjává, akadémiai kutatóhellyé tette a könyvtárat, főként az intézménytörténet, illetve a századforduló magyar zenetörténete területén.

Kárpáti János (1932. VI. 11., Budapest) tanulmányait a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán 1949-1951-ig a hegedűtanszakon Garai György osztályában, 1951 és 1956 között Szabolcsi Bence, Bartha Dénes és Bárdos Lajos vezetése mellett a zenetudományi tanszéken végezte. A Zeneakadémia könyvtárának vezetőjeként, hosszabb-rövidebb ideig számos nemzetközi szakmai szervezetben töltött be vezető funkciót. Kutatási területe Bartók zenéje, illetve az

ázsiai hagyományos zenekultúra. Főbb művei: Bartók vonósnégyesei (1967), Bartók kamarazenéje (1976), Kelet zenéje (1981), Tánc a mennyei barlang előtt (1998), Bartók analitika (2004). Az új szervezeti és működési szabályzathoz írt előszavában a következők olvashatók:

A Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola zenemű- és könyvtára állománya tekintetében az ország leggazdagabb zenemű- és zenei szakkönyvtára. Állományának külön értékét képezi ritkasággyűjteménye, amely számos kéziratot, első kiadást (1500-tól) és zenetörténeti, ill. zenetudományi unikumot tartalmaz; a Liszt-hagyatékból származó gyűjteménye, mely a Liszt-kutatás és a Liszt korabeli más irányú zenetudományi kutatás felbecsülhetetlen értékű forrásanyaga. (...) A nagy múlttal rendelkező zeneművészeti főiskolák az egész világon (párizsi, brüsszeli, moszkvai konzervatórium stb.) nagy gondot fordítanak zeneműtáruk és könyvtáruk hagyományaiknak megfelelő ápolására, és arra, hogy az ne csak belső használatban, de országos - esetleg világ - viszonylatban betölthesse feladatát. Ezek a konzervatóriumi könyvtárak a legtöbb országban intézményükön túlnőve funkcionálnak, ezzel is biztosítva intézményük zenei központ jellegét és hírnevét. Elengedhetetlenül szükséges tehát, hogy a nagy múlttal rendelkező Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola is hasonlóképpen kezelje zenemű- és könyvtárát, mely nemcsak állományánál, de helyzeténél fogva is az ország zeneműtárainak és szakkönyvtárainak központja. Központja jelenlegi állapotában is, de e központi szerepének - az emelkedő igényekkel szemben egyre kevésbé tud megfelelni. (...)

A könyvtár gyűjtőköre a fenti igényeknek megfelelően a következőképpen alakul, ill. kellene, hogy alakuljon: Mint az ország legmagasabb fokú zeneoktatási intézménye, gyűjteni köteles: minden belföldi és külföldi zenepedagógiai kiadványt; a tanmenetet szolgáló kurrens anyagot (pl. Mozart, Beethoven szonáták, Kodály kórusok stb.) nagy példányszámban; minden megjelenő magyar zeneművet; a klasszikus, romantikus stb. irodalom új kiadásait; a belföldi és külföldi zenei tárgyú irodalom minél szélesebb repertoárját. Minthogy az ország egyetlen Liszt-múzeuma a Főiskola kezelésében van, minden Liszttel kapcsolatos kéziratot, hagyatéki dokumentumot stb.; a főiskolai hallgatók általános műveltségének kifejlesztéséhez szükséges ismeretterjesztő műveket és a szépirodalom alapvető klasszikusait (elsősorban líra és dráma). Mint országos jellegű zeneműtár és zenei szakkönyvtár, gyűjteni kellene: minden kül- és belföldön megjelenő zeneművet; a zenekari irodalom lehetőséghez képest minél nagyobb repertoárját; minden kül- és belföldön megjelenő zenei tárgyú könyvet; a bel- és külföldön megjelenő zenei periodikák legjelentősebbjeit. Mint országos jellegű zenetudományi szakkönyvtár, gyűjteni kellene: minden tudományos jellegű zenepublikációt (összkiadások, faksimile-kiadások); minden zenetudományi vonatkozású szakkönyvet; minden zenei vonatkozású lexikont, enciklopédiát, katalógust; minden zenetudományi vonatkozású bel- és külföldi periodikát; a kiegészítő vagy rokontudományok segédkönyveit és a filozófiai és esztétikai irodalom alapvető műveit.

A tervben szereplő feladatok mintegy két évtized alatt valósultak meg. Könyvtári szempontból a hetvenes évek második fele, a nyolcvanas évek eleje igazi aranykornak számított. Az egyetem ugyanis önálló valutakerettel rendelkezett, ez lehetővé tette, hogy az állomány gyarapításában jelentős fejlesztések történjenek. 1961 és 1990 között hozzávetőleg megháromszorozódott a könyvek és zeneművek száma. A gyarapítás főbb irányai a következők voltak: XX. századi külföldi és magyar zeneszerzők munkái, kiváltképp a mostanra már klasszikusnak számító mesterek, mint Berg, Schönberg, Webern, Stravinsky, Hindemith, Richard Strauss, Sosztakovics, Bartók, Ligeti; tananyagként szolgáló kották beszerzése mennyiségi korlátok nélkül, a megnövekedett igények kielégítésére; nagy értékű kritikai összkiadások, faksimilék egyedi vásárlása rendelés alapján. Az új szabályzat kitért a feldolgozó munkára is. A zeneművek és könyvek betűrendes katalógusa teljes átdolgozásra szorult, mert a betűrendes és szakosított szisztéma adott kombinációja (amire zeneművek

esetében gyakorlati szempontból elengedhetetlenül szükség van) bizonyos átrendezést igényel; a címleírások csak részben felelnek meg a jelenlegi nemzetközi szabványoknak; a cédulák 50 százalékban elrongyolódtak. A jelenlegi szakkatalógus mind külső forma, mind pedig szakrend szempontjából teljesen elavult. Szerzeményezést, állományba vételt, címleírást, szakozást, beosztást a könyvtárvezető végzi. E munkafolyamatok megfelelő elvégzése a jelenlegi gyarapodás mellett is több munkaerőt igényelne. Ezért lemaradás van. A katalóguscédulákat sokszorosító berendezés hiányában írógéppel készítjük. A gyarapodás feldolgozása mellett feltétlenül szükséges lenne: a leltárkönyv teljes revíziója a tényleges kötetszám megállapítására (zeneműveknél eddig csak a sokszor megtévesztő darab-nyilvántartás szerepel); a teljes állomány újra feldolgozása a hiányos címleírások kiegészítésével stb.; a jelenlegi betűrendes katalógus átrendezése, új adatokkal való kiegészítése és felfrissítése; a teljesen elavult szakkatalógus helyett decimális rendszerű szakkatalógus létesítése; a betűrendes és szakkatalógus mellett különböző rendszerű kiegészítő katalógusok létesítése; a gyűjteményes kiadások analitikus feldolgozása; a periodikák anyagának feltárása (régi anyagot és új anyagot folyamatosan; egy központi zenemű-katalógus alapjainak lerakása. Tájékoztató munka: új szerzeményi jegyzéket jelenleg kb. évenként négyszer közlünk, csak gépírásos formában, helyszínen kifüggesztve. Tekintettel arra, hogy országos jellegű könyvtár- és zeneműtárról van szó, szükséges lenne e szerzeményi jegyzékek bővítése és szélesebb körben való terjesztése. Bibliográfiai munkát jelenleg csak szórványosan végzünk, tekintve, hogy arra megfelelő munkaerővel nem rendelkezünk. E munka hiánya azonban a zenetudományi kutatásban érezhető, és így kívánatos lenne kifejlesztése.

Kárpáti János korabeli feljegyzését olvasva elmondható: a tervek jelentős része mára megvalósult. Ezek közül is kiemelkedik a központi olvasóterem felújítása; egy hangfelvételek készítésére is alkalmas fonotéka kiépítése, ami a hetvenes évek végére, a tetőtér beépítése után készült el, ahol nemcsak lemezeket lehetett hallgatni, de a kor technikai színvonalának megfelelő stúdió felvételek is készültek a hallgatók és az oktatás számára egyaránt; ideiglenes külső raktár építése az udvar részleges beépítésével, majd az ezredfordulón az udvar teljes beépítésével új olvasó helyek és raktár létesítése. Megvalósult az egyetem majd' hetven éves álma: 1986-ban, a Régi Zeneakadémia Andrassy úti épületének tulajdonjoga visszaszállt az intézményre. A gyönyörűen felújított, restaurált épületben nemcsak a Liszt Múzeum kapott helyet, hanem a könyvtár történelmi régiségeinek és ritkaságainak otthont adó Magyar Zenetörténeti Kutatókönyvtár is. De megújultak a katalógusok is, bár a cédulák nagy száma miatt soha nem sikerült az elrongyolódott kartonokat azonnal lecserélni. Kárpáti János decimális szakkatalógust dolgozott ki a zeneművekre mind a formai, mind a műfaji szempontokat a legmesszebb menőkig figyelembe véve. A Zeneakadémia könyvtára a múlt század utolsó évtizedeiben komoly infrastrukturális fejlesztéseket hajtott végre. A '70-es évek elején elektromos írógépeket, katalóguscédula-sokszorosításra alkalmas stencilező gépet; a kölcsönzési szolgáltatások bővítése, illetve az anyag jobb elérhetősége céljából fénymásoló gépeket vásárolt. A számítógépek magyarországi elterjedésével egy időben a Zeneakadémia különböző részlegeiben, így a könyvtárban is megjelent a Commodore 64 típusú számítógép, azzal a céllal, hogy az olyan feltáratlan területekről, mint például a folyóiratcikkek, katalógust készítsen. A Commodore-nak komoly tárolókapacitása nem volt, az akkori floppykra meg csak 350 kB fért. Emiatt, valamint a könyvtáros kollégák számítógép-ellenessége miatt hamarosan kiderült, hogy az ötlet nem megvalósítható.

1987-ben PC-t vásárolt a könyvtár a tudományos kutatásra biztosított költségvetési keretből. Kárpáti erre a gépre és a felhasználóbarát környezetére alapozva pályázta meg a Művelődési Minisztérium "1988-1990. évi kutatásra" kiírt pályázatát "Zenetudományi irodalmi információs bázis kialakítása" témakörben. Mint a felsőfokú zeneoktatás könyvtári

hálózatának központja és mint országos feladatkörű szakkönyvtár, azt tűzte ki feladatul, hogy létrehozunk egy országos zenei információs bázist. A pályázat keretében a könyvtár - a megfelelő szoftver megalkotásával - olyan információs adatbázist kívánt tervezni, amely a Zeneművészeti Főiskola Központi Könyvtárának anyagából és katalogizálási rendszeréből kiindulva lehetővé teszi előadóművészek, pedagógusok, kutatók számára bármely Magyarországon fellelhető és hozzáférhető zenemű azonosítását, a belőle készült kiadványok lelőhelyének megállapítását. A rendszer próbaüzemének utolsó fázisában, 1990 végén, az adatbázis mintegy 8000 adatot tartalmazott. A vállalt feladatot a könyvtár teljesítette, a rendszer üzemképesnek bizonyult. A további adatbevitel során azonban kiderült, hogy ez a rendszer csak kis és közepes méretű könyvtárban (20 000 kötetig) alkalmazható. Kapacitásproblémák miatt az adatbázisban való keresés megbízhatatlanná vált.

A kilencvenes évek közepére a könyvtár egyenletes ívű fejlődése megszakadt. A Zeneakadémia anyagi helyzete csak a legszükségesebb beszerzéseket (folyóiratok, előfizetett összkiadások) tette lehetővé. Az állami költségvetési pénzeket helyettesíteni hivatott pályázati összegek már csak esetlegességüknél fogva sem oldották meg a kritikus helyzetet, mert egyrészt az ilyen forrásokra nem lehetett tervszerű állományépítést alapozni; másrészt nem mindig volt fellelhető célirányos támogatás. Ez is hozzájárult ahhoz, hogy Kárpáti János kezdeményező lendülete megtört. A nehézségeken a több évtizedes munkatársi kapcsolatok, a napi feladatok bejártott rutinja, a könyvtári rend fegyelmezett működtetése segítségével jutottunk túl.

Az ALEPH integrált könyvtári rendszerrel kapcsolatos feladatokat Kárpáti János Gábor Ágnes akkori igazgatóhelyettesre és rám hagyta, a pályázat megírásától a questionnaire kitöltéséig bezárólag mindent. Az első időkben látványos eredményeket nehéz volt felmutatnunk (bár a folyóirat-kezelési modult az ALEPH-használó könyvtárak között mi alkalmaztuk először), hiszen ameddig a rendszer adatbázisait nem töltöttük fel, addig az sem a katalógushasználatot, sem a kölcsönzést nem segítette. Ugyanakkor megéreztük a rendszerben rejlő nagyszerű lehetőségeket és gyakran tartottunk bemutatókat zenei könyvtárosoknak és érdeklődő kollégáknak.

Kárpáti János 2005-ben történő nyugdíjba vonulásával a hagyományos értelemben vett könyvtári tevékenység lezárult. Előtérbe került a teljes könyvtári automatizálás. 2005 októbere óta csak a számítógép segítségével végezzük feladatainkat a katalogizálástól a kölcsönzésig és a gyarapításig. 2006-ban nemcsak teljes körű és eredményes állományrevíziót hajtottunk végre, hanem megalkottuk az új feltételrendszernek megfelelő szervezeti és működési rendünket, a gyűjtőkori szabályzatunkat, a könyvtárhasználati szabályzatunkat és a muzeális dokumentumok kezelési szabályzatát. Az egyetemi integráció folyamatának eredményeként tagkönyvtárunkká vált a Budapesti Tanárképző Intézet kottatára és a Kecskeméti Kodály Zoltán Zenepedagógiai Intézet Könyvtára. A többletfeladatok végrehajtásához új státust nem kaptunk, de megfelelő képzettségű és ügyszerető kollégákat tudtunk felvenni. Hogy előfizetett adatbázisainkat mind Kecskeméten, mind a különböző tanszékeken hasonló színvonalon tudják használni, 2009-ben könyvtárunk több részes beruházás keretében megvásárolta a Metalib adatbázis-kezelő szoftvert. A szoftver telepítése, teszt ütemmódja a 2009/2010-es tanév első félévét felemésztette, de mostanra minden érdeklődő rendelkezésére áll. Gábor Ágnes igazgató asszony és jómagam szakmai pályafutásunk vége felé járunk. A hátralévő időben egyetlen feladatunknak utódaink kiválasztását és kinevelését tartjuk. Könyvtárunk Liszt kottatárától a XXI. század könyvtáráig terjed. Ennek őrzése, gondozása, fejlesztése jelentős feladat. Reméljük, hogy akik utánunk jönnek átérzik majd e feladat nagyságát.